

№7(53), 01.10.2026

Білім таусылмайтын байлық

Знание - капитал, не подверженный инфляции

ПАРАСАТ

1996 ЖЫЛДЫҢ 22 НАУРЫЗЫНАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

ИЗДАЕТСЯ С 22 МАРТА 1996 ГОДА

≡ Welcome to ≡
KOZYBAYEV UNIVERSITY!

KOZYBAYEV UNIVERSITY И УНИВЕРСИТЕТ АРИЗОНЫ: НОВЫЙ УРОВЕНЬ СОТРУДНИЧЕСТВА

Стратегическое партнёрство Kozybayev University и Университета Аризоны трансформируется из академического проекта в масштабный научно-производственный драйвер для региона и всей страны.

Этому была посвящена встреча Председателя Правления-ректора Козыбаев университета Ербола Исакаева с делегацией Университета Аризоны во главе с Рикки Салазаром, старшим директором по образовательным партнерствам Arizona International, и профессорами Университета Аризоны. По словам ректора, более четырех лет совместной работы с Университетом Аризоны доказали эффективность проекта. Сегодня микрокампус в Петропавловске не просто готовит кадры, но и переходит к практической реализации прикладных научных исследований.

В текущем году в Kozybayev University зафиксирован рекордный набор на двудипломные программы — 165 студентов. Высокий спрос показывают и недавно открытые направления в сфере бизнеса и менеджмента.

«Этим летом мы впервые вручили дипломы первым выпускникам наших программ, что стало большим событием. Кроме того, это была первая международная поездка президента Университета Аризоны Суреша Гаримеллы в зарубежный микрокампус. Реализуемые здесь академические программы являются своего рода центром, или основой, нашего сотрудничества. Но мы заинтересованы в более глубоком взаимодействии, которое включает научные исследования, партнёрство с индустрией, развитие кадрового потенциала, взаимодействие с государственными органами и все остальные составляющие», — сообщил старший директор по образовательным партнерствам Arizona International Рикки Салазар.

Партнёрство уже вышло далеко за пределы Северо-Казахстанской

области. Накануне делегация исследователей Университета Аризоны — Чарльз Герба, Ирина Панюшкина и Шамиль Саиев — завершила серию научных визитов по регионам Казахстана.

Впереди реализация нескольких крупномасштабных научно-технологических проектов: геномика риса: совместный проект по выведению новых устойчивых сортов сельскохозяйственной культуры; 2) разработка технологии полимеризации серы. Ключевым событием года станет крупный визит делегации Университета Аризоны в Казахстан, запланированный на декабрь. В рамках встречи планируется подписание официального договора о старте двудипломной программы по химической инженерии, которая свяжет науку с реальным сектором экономики.

KOZYBAYEV UNIVERSITY И NAZARBAYEV UNIVERSITY: СОВМЕСТНЫМИ УСИЛИЯМИ

Северо-Казахстанская область стала первым регионом рабочей поездки делегации Nazarbayev University. В Петропавловске президент НУ Вакар Ахмад встретился с акимом СКО Гауезом Нурмухамбетовым и руководством Kozybayev University.

Главным итогом встречи стало подписание меморандума о сотрудничестве. Университеты планируют реализовывать совместные образовательные и научные проекты, развивать академическую мобильность, подготовку кадров, трансфер технологий и коммерциализацию разработок.

Kozybayev University предложил семь направлений взаимодействия: искусственный интеллект, умное сельское хозяйство, агрогеномика, водные ресурсы, экологический мониторинг, новые материалы и дистанционное зондирование.

Стороны также обсудили трехстороннее сотрудничество с University of Arizona. Следующим этапом станет формирование совместных исследовательских команд и отбор проектов для реализации.

«Для нас важно, что сотрудничество начинается с конкретных задач, имеющих значение для региона. Мы видим возможности для совместной работы ученых и реализации проектов с практическим результатом».

Ректор Kozybayev University Ербол Исакаев

СТУДЕНТТЕР ҚАТАРЫ ТОЛЫҚТЫ

Кешегі талапкерлер үшін Қозыбаев университетінің қабырғасында өмірдің жаңа кезеңі басталды. Олар ресми түрде бірінші курс студенті атанып, жоғары білім алуға алғашқы қадамдарын жасады. Мамандық тандау, құжат тапсыру, конкурс нәтижесін тағатсыздана күту сияқты жауапты кезеңдер артта қалды. Алда оларды жаңа білім, жаңа орта, жаңа таныстықтар мен тандаған кәсіби бағыттарына бастайтын маңызды қадамдар күтіп тұр. Биылғы қабылдау науқаны қалай өтті? Талапкерлердің мамандық тандауы мен білім алуға деген сұранысында қандай өзгерістер байқалды? Осы және өзге де мәселелер жөнінде Қозыбаев университетінің қабылдау және рекрутинг офисінің жетекшісі Гүлмира Оспановамен әңгімелестік.

Гүлмира Жабайқызы, 2026 жылғы қабылдау науқанын Қозыбаев университеті үшін қандай негізгі көрсеткіштер мен нәтижелер арқылы сипаттар едіңіз?

— Биыл университет үшін өте жемісті жыл болды. Осы жылы үш мыңнан астам талапкер қабылдадық. Сонымен қатар көптеген грант бөлінді. Университетке берілген барлық квоталарды, атап айтқанда, педагогикалық квоталарды, Аризона университетінің гранттарын, сондай-ақ бірлескен білім беру бағдарламалары бойынша орындарды толық игердік. Талапкерлердің орташа балы айтарлықтай өскенін атап өткім келеді. Мысалы, педагогикалық бағыттарға 85–90 балдан жоғары нәтиже көрсеткен талапкерлер түсті. Егер бұрын өту балы 75 және одан жоғары болса, биыл конкурс шынымен де өте жоғары болды.

— Талапкерлер қай мамандықтарға көбірек қызығушылық танытты?

— Әдеттегідей, экономикалық және заң мамандықтары басымдықта қалды. Сонымен қатар биыл техникалық бағыттарға сұраныс айтарлықтай артты. Одан кейін педагогикалық бағыттар тұр. Конкурс барлық дерлік мамандық бойынша болды. Тіпті ауыл шаруашылығы бағыттарына, атап айтқанда, агрономия, өнім өндіру және қайта өңдеу технологиясы, тамақ өнімдерінің технологиясы мамандықтарына да конкурс байқалды. Адамдар бұл бағыттар мен білім беру бағдарламаларының болашағын жақсырақ түсіне бастаған сыңайлы. Қазір білім алу маңызды, өйткені болашақта диплом кәсіби қызметте нақты пайдасын тигізері сөзсіз. Сондықтан талапкерлер мамандық тандауға саналы қарай бастады деп айта аламыз. Мысалы, бұрын биология мен химияны тандай

отырып, талапкер педагогикалық, медициналық және техникалық бағыттарды қатар қарастыруы мүмкін еді. Ал биыл таңдау әлдеқайда мақсатты болды. Егер талапкерлер медицинаны таңдаса, олар медицинаның барлық төрт бағытын қарастырды. Биыл біз алғаш рет «Стоматология» мамандығына студент қабылдадық. Медициналық бағыттар бойынша конкурс шынымен де өте жоғары болды. Сонымен қатар ақылы оқуға да сұраныс бар. Менің ойымша, 5–7 жылдан кейін облысымызды медициналық кадрлармен едәуір қамтамасыз ете аламыз.

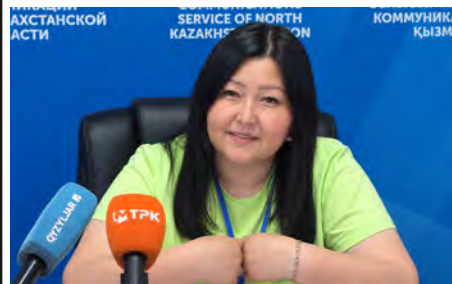

— Ал білім беру гранттарына конкурс қалай өтті?

— Мысалы, «Құқықтану» мамандығын алсақ, бір орынға шамамен 5–6 адамнан келді. Тіпті педагогикалық бағыттарда да конкурс жеткілікті жоғары болды. Егер бұрын бір орынға 2–3 үміткерден келсе, биыл бұл көрсеткіш 4–5 адамға жетті. Соған байланысты өту балы да өсті.

— Биыл сұранысы ерекше артқан мамандықтар бар ма?

— Биыл педагогикалық және ауыл шаруашылығы бағыттарына, гуманитарлық ғылымдарға, сондай-ақ әдеттегідей, конкурс өте жоғары болған медицинаға сұраныс айтарлықтай артты.

— Қабылдау және рекрутинг офисінің жетекшісі ретінде биылғы қабылдау науқанының қорытындысын шығаратын болсақ, сізді не ерекше қуантты? Ал келесі жылғы науқанға команда алдына қандай мақсаттар қойып отырсыз?

— Біздің қабылдау комиссиясында өте жақсы команда қалыптасқан. Бір шаңырақ астындағы отбасындай қызмет етеміз. Қабылдау және рекрутинг офисінің қызметкерлері құрамында бес адам бар. Олар барлық қиындыққа төтеп берді. Екі айға жуық осында жатып тұрып, жұмыс істегендей болдық. Сондай-ақ әр кафедра өз мамандықтары бойынша адамдарын қабылдау комиссиясының құрамына қосты. Жаз бойы олар да демалыссыз еңбек етті. Бірде-бір талапкердің абдырап қалуына, құжаттарын тапсырмай кетуіне жол берген жоқпыз. Алдағы жылдары қабылдау науқанына жаңашылдық енгізгіміз келеді. Мысалы, егер талапкерлер университетке келмей-ақ, құжаттарын қашықтан тапсыра алса, бұл құжат қабылдау үдерісін едәуір жеңілдетер еді. Ал біздің міндетіміз талапкерлерге кеңес беру және оларды сүйемелдеу болады. Бұл жұмысты әлеуметтік желілер арқылы да жүзеге асыруға болады.

(Соңы 4-бетте)

СТУДЕНТТЕР ҚАТАРЫ ТОЛЫҚТЫ

(Басы 3-бетте)

– *Еңбектеріңіздің нәтижесін көріп, көңілдеріңіз толып отырған болар?*

– Бүгін кеше ғана талапкер атанған жастар ресми түрде М. Қозыбаев атындағы СҚУ студенттері атанды. Бірінші курс студенттері үшін жаңа кезең басталды – енді олар талапкер емес, студент мәртебесінде білім алады. Ал университет үшін бұл – үлкен жұмыстың бастамасы ғана. Әрбір бірінші курс студентінің бейімделуіне көмектесу, қабілеттерін ашу және болашақ кәсібіне алғашқы қадамдарын жасауға жағдай туғызуға көмек көрсету парыз. Мектептен кейін бала-

лықтары басылмай, университет қабырғасында шаттанып жүрген бірінші курс студенттерін көріп, қуанамыз. Сөз кезегінде қабылдау комиссиясында қажымай еңбек еткен әріптестеріме ризашылығымды білдіремін. Болашағын анықтап, бағытын белгілеп алған әрбір студент біз үшін зор мақтаныш!

– *Сұхбатыңызға рақмет! Келесі жылы командаңыз Қозыбаев университетіне биылғыдан да көп талапкер тартуын тілейміз.*

– Рақмет.

Сұхбаттасқан «ЖжӘФ»
кафедрасының
2-ші курс студенті
Аружан Хасетова.

ДВА БРАТА - ОДНА МЕЧТА. И ДВА ДИПЛОМА ВПЕРЕДИ!

Для Алихана и Бекжана Досмугамет этот учебный год начался особенно. Двойняшки из Алматинской области одновременно стали студентами Kozybayev University, причем оба поступили на государственный грант. Теперь братья будут вместе изучать IT по двудипломной программе «Информационные системы в управлении», которую университет реализует совместно с University of Arizona.

О возможности поступить на международную программу братья узнали на выставке «Study in Kazakhstan», организованной Министерством науки и высшего образования РК. В этом году команда Международного кампуса Kozybayev University представила программы University of Arizona абитуриентам в 15 городах страны.

Для Бекжана поступление стало настоящим знакомством с университетом еще до начала учебы.

«Когда подавали документы, я звонил и уточнял, как правильно все оформить. Нас очень тепло встретили в университете, очень красивые общежития. Спасибо всем! Приглашаем всех в Kozybayev University», — рассказывал он.

Алихан к выбору специальности подошел закономерно: компью-

терами он увлекается с детства, а уже в 10-м классе решил связать свое будущее с технологиями. После окончания университета молодой человек планирует остаться в СКО.

Пока братья осваиваются в Петропавловске, их мама Жазира Суйкимбекова тоже успела оценить новый город. Она работает учителем казахского языка и литературы и признается, что ее приятно удивил Северный Казахстан.

«Проснулась ранним утром — такой воздух чистый, не такой, как в Алматы. Рада, что мои дети будут учиться в Петропавловске», — поделилась Жазира.

Впрочем, главные впечатления у Алихана и Бекжана еще впереди. На четвертом курсе студенты, успешно прошедшие конкурсный отбор, смогут провести один семестр в США — в кампусе University of Arizona в Тусоне. При

отборе учитываются академические успехи, участие в олимпиадах, научной и общественной деятельности, волонтерских проектах.

Для братьев это только начало. Для Kozybayev University — еще одна история о том, как международные программы помогают молодым людям из разных регионов страны строить собственную образовательную траекторию.

КАЗАХСТАН И КИТАЙ: КУРС ПРЕЗИДЕНТА НА ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЕ ПАРТНЕРСТВО ВОПЛОЩАЕТ KOZYBAYEV UNIVERSITY

В новом интервью информационному агентству Синьхуа Президент Казахстана Касым-Жомарт Токаев обозначил один из ключевых векторов казахстанско-китайского сотрудничества - переход от традиционных торговых связей к совместным технологическим и производственным проектам.

По словам Главы государства, Казахстану важно двигаться от преимущественно сырьевой модели к промышленной и технологической кооперации: создавать совместные производства, развивать глубокую переработку, выпускать продукцию с высокой добавленной стоимостью и обеспечивать трансфер передовых технологий.

В интервью «Синьхуа» Касым-Жомарт Токаев также подчеркнул, что сотрудничество двух стран все активнее выходит за пределы традиционных сфер и охватывает производство, глубокую переработку сельхозпродукции, цифровую экономику и современные агротехнологии.

Один из примеров такого партнерства уже реализуется в Северном Казахстане. Kozybayev University совместно с китайской Henan Agricultural Investment Group при поддержке акимата Северо-Казахстанской области создает современный научно-технологический центр и демонстрационный аграрный парк. Проект появится западнее села Михайловка Асановского сельского округа Кызылжарского района. Для его реализации регион выделил почти 70 гектаров земли. Здесь уже идут испытания китайских сельскохозяйственных технологий и сортов. На опытных полях тестируются 18 сортов пшеницы, 12 сортов кукурузы и 2 сорта сои. Главная задача - понять, как высокоурожайные китайские сорта поведут себя в условиях Се-

верного Казахстана, и определить возможности их дальнейшего промышленного применения.

Следующий этап - создание совместного предприятия Kozybayev University и Henan Agricultural Investment Group. Оно будет отвечать за реализацию проекта, финансирование, строительство, управление и дальнейшую работу демонстрационной базы. Регистрация совместного предприятия планируется в юрисдикции МФЦА.

В составе аграрного парка предусмотрены научно-исследовательские лаборатории, теплицы, селекционно-семеноводческий центр, учебно-практический комплекс, складская и производственная инфраструктура общей площадью около 35 тыс. кв. метров, система орошения, элементы «умного» сельского хозяйства и современная сельскохозяйственная техника.

Важность проекта не только в инфраструктуре и инвестициях. Китайская сторона приносит технологии и капитал, Kozybayev University - научную экспертизу и подготовку кадров, а североказахстанская земля становится площадкой, где эти решения можно проверить в реальных условиях.

Именно такой переход - от переговоров и соглашений к совместным исследованиям, технологиям, производству и подготовке специалистов - Глава государства отметил как перспективное направление отношений РК и КНР.

СТЕПНЫЕ КОММУНИКАЦИИ ЗОЛОТОЙ ОРДЫ: ВЗГЛЯД ИЗ СКО

В Kozybayev University состоялся международный круглый стол «Северный Казахстан в системе степных коммуникаций Золотой Орды». Мероприятие объединило ученых, археологов, историков, источниковедов и молодых исследователей из Казахстана, России, США и Турции.

Большой, подробный репортаж об этом масштабном событии читайте в октябрьском номере газеты "Парасат". Будет очень интересно!

«ОҚИТЫН ҰЛТ» БАСТАУ АЛДЫ

Кітап оқу – адамның таным көкжиегін кеңейтіп қана қоймай, ойлау мәдениетін қалыптастыратын маңызды құрал. Осыны мақсат еткен республикалық «Оқитын ұлт» кітап оқу марафоны Қозыбаев университетінде де бастау алды. Алты айға жоспарланған жобаға студенттерден бастап профессор-оқытушылар құрамы, зерттеушілер мен қызметкерлерге дейінгі университет қауымы қатыса алады.

Жалпыұлттық жоба 2026 жылғы болмаса, сол білім адамзат сында бұл кітаптардың барлығы қыркүйек пен 2027 жылғы наурыз игілігіне емес, керісінше, зиянға дерлік бар. Оларды екі аптаға аралығында өтеді. Марафонға қатысу үшін арнайы цифрлық платформада тіркеліп, ұсынылған 15 шығарма бойынша өз білімін сынау қажет. Қатысушылар кітаптарды қазақ немесе орыс тілінде, онлайн не офлайн форматта оқи алады. Оқу барысында шығармаларға қатысты пікір білдіріп, түрлі тапсырмалар мен қорытынды сынақтарға қатысады. Марафон соңында ең белсенді оқырмандар анықталып, жеңімпаздарға ақшалай сыйлықтар табысталады.

Жобаның басты ерекшелігі – оның белгілі бір жас немесе кәсіби топпен шектелмеуінде. Мектеп оқушысынан бастап студентке, мұғалім мен оқытушыдан мемлекеттік қызметкерге дейін кез келген адам марафонға қатысып, кітап оқу арқылы өз білімін толықтыра алады.

Жобаның басты ерекшелігі – оның белгілі бір жас немесе кәсіби топпен шектелмеуінде. Мектеп оқушысынан бастап студентке, мұғалім мен оқытушыдан мемлекеттік қызметкерге дейін кез келген адам марафонға қатысып, кітап оқу арқылы өз білімін толықтыра алады.

Қозыбаев университетінде жоба екі бағытта жүзеге асырылады. «Оқитын университет» бағыты бакалавриат, магистратура және докторантура студенттерін қамтыса, «Оқитын зиялы» бағыты оқытушыларға, зерттеушілер мен университет қызметкерлеріне арналған. Осылайша кітап оқу мәдениетін тұтас академиялық ортада қалыптастыруға мүмкіндік жасалады.

Жобаның маңызын университеттің интернационалдандыру және халықаралық бағдарламалар жөніндегі Басқарма мүшесі Мансұр Әлімханов та атап өтті. «Көпшіліктің ойында «мен, мысалы, инженер болсам, руханият туралы кітаптар маған не үшін керек?» болуы мүмкін. Алайда адам белгілі бір білімге ие болып, оның астарында моральдық негіз

– алты айдың ішінде 15 кітап оқуға мүмкіндік беретін тамаша акция. Ал кейбіреулер одан да көп кітап оқи алады. Жобаның үздік қатысушылары үшін арнайы ынталандыру шараларын қарастырамыз. Өйткені өмір бойы дамуымыз өте маңызды», – деді Мансұр Әлімханов.

Марафонға қатысушыларды қажетті әдебиеттермен қамтамасыз етуде университеттің ғылыми кітапханасы маңызды рөл атқарады. Кітапхана мамандары жобаға тіркелу бойынша кеңес беріп қана қоймай, ұсынылған шығармаларды оқырмандарға қолжетімді етеді. Әсия Ермишева марафон тізіміне енген шығармалардың мазмұны әртүрлі екенін айтты. «Жоба аясында ұсынылған әдебиеттердің қатарында көркем шығармалар, өзін-өзі дамытуға, тұлғалық өсуге арналған басылымдар, сондай-ақ Нобель сыйлығының лауреаттары жазған кітаптар бар. Қатысушылар оқу тілін – қазақ немесе орыс тілін таңдай алады. Кітаптарды онлайн да, офлайн да оқуға болады. Қазіргі уақытта университет кітапхана-

Әсия Ермишева.

Марафонның басталуына орай университетте «Оқуғман» оқырмандар клубының алғашқы отырысы да өтті. Бұл – кітап оқуға қызығушылық танытқан студенттер мен оқытушылардың басын қосатын жаңа алаң. Клуб мүшелері оқыған шығармаларын талқылап, өз пікірлерімен бөліседі, әдеби челленджер мен түрлі акцияларға қатысады.

Қазіргі таңда клубқа шамамен 50 адам тіркелген. Дегенмен кітап оқуға қызығушылық

танытқан кез келген университет мүшесі клуб қатарына қосыла алады. Отырыстар айына екі рет өткізіледі.

«Оқитын ұлт» марафонының мәні тек белгілі бір кезең ішінде бірнеше кітап оқып шығумен шектелмейді. Оның негізгі мақсаты – кітапты адамның күнделікті өмірінің ажырамас бөлігіне айналдыру. Өйткені кітап оқу арқылы адам жаңа ақпарат алып қана қоймай, ойын жүйелі жеткізуге, мәселені талдауға, сыни тұрғыдан ойлауға және саналы шешім қабылдауға дағдыланады.

Алты айға созылатын марафон осы тұрғыдан алғанда Қозыбаев университетінің академиялық ортасында оқу мәдениетін одан әрі дамытуға мүмкіндік беретін маңызды бастама болмақ. Бастысы – марафон аяқталғаннан кейін де кітап оқуға деген қызығушылықтың жалғасуы. Себебі оқитын адам – ізденетін, ойланатын және үнемі дамуға ұмтылатын тұлға.

Айқын Елдарқызы,
«ЖжӘҒ» кафедрасының
3-ші курс студенті.

КАЗАХСТАНСКИЕ ЛУК И ЧЕСНОК ЗАИНТЕРЕСОВАЛИ ЯПОНСКИХ УЧЕНЫХ

Исследователи попытаются разобраться в генетике растений, выживающих в суровых климатических условиях.

Конец августа – начало сентября в Казахстане традиционно сопровождается понижением цен на овощи. Так, например, морковь в начале текущей недели подешевела на 4,6%, картофель – на 3,2%, капуста – на 3,1. Сильнее других, более чем на 7%, подешевел лук. Параллельно сетям на торговую тропу вышли дачники, которые потихоньку распродают излишки своих урожаев. Примечательно, что ценники у них зачастую превышают магазинные. Аргумент в пользу такого подхода – натурпродукт.

РК, так и для Японии.

Как пояснил доцент кафедры прикладной биологии и пищевых наук Университета Хиросаки Кацунори Танака, исследование в перспективе предполагает и международные грантовые проекты, а также системный обмен опытом между учеными и студентами. Это еще один плюсик в копилку стартовавшей инициативы. Для SKU – новый надежный партнер, для японцев – огромное, практически бескрайнее, поле для изучения растений. Впереди большая работа!

природно-климатическим условиям Северного Казахстана. Эти знания имеют особое значение для сохранения агробиоразнообразия региона.

Ранее, в 2022 году, североказахстанские ученые уже научно обосновывали перспективность выращивания ценных культур в местных условиях. В частности, сахарной свеклы. Как оказалось, при правильном выборе сортов, на местных полях можно получать, в среднем, 250-300 ц/га, а при соблюдении всех технологий урожайность может оказаться в 2-3 раза выше. Впрочем, фактором, препятствующим массовости внедрения этой культуры в местное промышленное огородничество, на тот момент стало отсутствие в регионе сахарного завода. Отметим, что по представленным в 2025 году областным акиматом планам развития промышленности, такое предприятие в регионе все-таки должно появиться. А это значит, что эти научные изыскания исследователей Северо-Казахстанского университета найдут полноценное практическое применение и покажут сполна свой потенциал.

А то, что у наших огородных культур не только высокий ценовой, но и генетический потенциал, попытаются доказать японские специалисты. Это представители Национальной организации сельскохозяйственных и пищевых исследований Японии (NARO) и Hirosaki University, которые в сотрудничестве с Северо-Казахстанским университетом запланировали провести совместные экспедиционные исследования по поиску и изучению генетических ресурсов местных овощных культур. Акцент делается как раз на лук, а также чеснок, тыквенные и капустные культуры. Цель, на самом деле, непростая: нужно понять, какие качества помогают этим растениям выдерживать суровый климат, а уже отталкиваясь от полученных результатов получить основу для создания новейших устойчивых культур, которые подойдут как для

"Мы готовим совместные международные грантовые проекты. Предусмотрен обмен студентами и учёными. Речь идёт уже не об отдельных визитах и встречах, а о системном выгодном и перспективном партнёрстве в сфере аграрной науки, которое даст новые возможности молодым исследователям. Будет колоссальная польза и для казахстанских коллег, и для нас", - отмечает исследователь.

Отдельным пунктом рабочей программы стало посещение фермерского хозяйства «Аркалык», в с.Антоновка Мамлютского района СКО. Такое тесное взаимодействие с фермерскими хозяйствами позволяет ученым не только собирать растительный материал, но и получать важную информацию о происхождении местных сортов, особенностях их выращивания и адаптации к

Павел Притолук,
старший преподаватель
кафедры
"Журналистика и социальные
науки"

ТІЛ – ҰЛТТЫҢ ЖАНЫ, ҚОҒАМНЫҢ РУХЫ

Тіл – тек қарым-қатынас құралы ғана емес, ұлттың дүниетанымы мен мәдениетін ұрпақтан-ұрпаққа жеткізетін құндылық. Сондықтан қазақ тілінің қоғамдағы қолданысын кеңейту, оны ғылым мен білімнің, мемлекеттік басқару мен күнделікті өмірдің тіліне айналдыру – баршамызға ортақ міндет. Осы орайда қазақ тілінің қазіргі жай-күйі, болашағы, тіл тазалығы мен тіл мәдениеті, сондай-ақ жасанды интеллект дәуіріндегі ұлттық тілдердің даму мүмкіндіктері туралы филология ғылымдарының кандидаты, профессор Жанар Серкешқызы Таласпаевамен сұхбатқа тартқан едік.

– **Жанар Серкешқызы, сұхбатымызды тілдің қоғамдағы орны және Тілдер мерекесі туралы ой-ыңызбен бастасақ.**

– Біздің елімізде Тілдер мерекесі неше жылдан бері аталып өтіп келеді. Бұл мереке алғаш рет 1998 жылы бастау алған. Жалпы, 2017 жылға дейін бұл күнді 22 қыркүйекте атап өтсек, 2017 жылдан бастап 5 қыркүйекке ауыстырылды. Оның себебі – ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлының туған күніне орай Қазақстан халқының тілдері күнін 5 қыркүйекке белгілеуімізде. Мұның өзі еліміз бен халқымыз үшін тілдің алатын орнының қаншалықты маңызды екенін көрсетеді. Бұл күнді тек тіл мерекесі ретінде атап өтіп қана қоймай, мемлекеттік тіліміздің өз тұғыры бар екенін айқындайтын ерекше күн деп есептеймін. Сонымен қатар бұл – қоғамдағы түрлі ұлт өкілдерінің өзара түсіністігін, мәдениеттердің бір-бірімен ынтымақтастығы мен байланысын тағы бір мәрте ой елегінен өткізетін күн.

– **Өзіңіз айтып өткендей, тілдің қоғамдағы орны зор. Ол дамуың сара жолымен жүруі керек. Бүгінде жасанды интеллектің де қоғам үшін маңызды зор болып отыр. Осы орайда қазақ тілінің болашағын қалай елестетесіз?**

– Орынды әрі өте өзекті сұрақ деп айтар едім. Иә, қазақ тілі дамып келе жатыр. Тіл дегеніміз – тірі организм ғой. Ол туады, дамиды, кей жағдайда қолданыстан шығып қалуы да мүмкін. Тіл де сол сияқты. Ал қазақ тілі мемлекеттік мәртебеге ие болғаннан бері қарқынды дамып келе жатыр деп айта аламыз. Дегенмен қоғамда қазақ тілінің қолданыс аясын кеңейту әлі де үлкен мәселе күйінде. Енді сіздің сұрағыңызға тікелей келетін болсақ, қазақ тілі қалай дамиды, қалай дамуы керек? Бүгінгі күні жасанды интеллект деп айтамыз, қазақша «жасанды зерде» деп те қолданамыз. Осы жасанды интеллекттің қазақ тіліне

қандай әсері бар және қазақ тілінің жасанды интеллектке қандай ықпалы бар деген мәселені де қарастыруымыз керек. Әрине, қазіргі қоғамда адамдардың, әсіресе жастардың ғана емес, жалпы қоғам мүшелерінің өзара қарым-қатынас жасау мүмкіндіктері кеңейді. Олар жасанды интеллектті көп пайдаланатын болды. Ал жасанды интеллект өздігінен автоматты түрде дами салмайды ғой. Қазақ тіліндегі жасанды интеллектті дамыту үшін біз ең алдымен қазақ тіліндегі контентті кеңейтуіміз керек.

– **Тілді дамыту ұғымын қалай түсінеміз?**

– Қазақ тілінде ғылымды дамытуымыз қажет. Кәсіби терминологияны жетілдіруіміз керек. Және оны кең қолданысқа енгізуіміз қажет. Яғни ғылым мен білім беру саласында қазақ тілі дамыса, қазақ тіліндегі фильмдер мен мультфильмдер жасалып, әлеуметтік желілерге орналастырылса, түрлі мобильді қосымшалар ойлап табылып, цифрлық ресурстар кеңейтілсе, біздің жасанды интеллектіміз де қазақ тілінде дами түседі. Сондықтан бүгінде жастардың, жас балдырғандардың, сәбилердің барлығы дерлік ғаламторды пайдаланады. Біз ғаламтордағы қазақ тіліндегі ресурстарды көбейтуіміз

керек. Мысалы, біз «Уикипедияны дамыту керек» деп айтып жатамыз. Көптеген адамдар оны дамытуды өз алдына мақсат етіп қойған. Неге? Өйткені оның барлығы – қоғамның пайдалануына берілетін тілдік ресурс. Ал тілдік ресурстың мазмұны кеңейген сайын, жасанды интеллект те дамиды. Жасанды интеллект дамыған сайын, біздің тіліміз де дамиды. Бүгінгі күні жалпы жасанды интеллектпен айналысатын ұйымдар мен ұжымдар көп. Мысалы, Назарбаев университетінің ғалымдарын айтуға болады. Тіпті ChatGPT сияқты жасанды интеллект қосымшалары да бар. Сонымен қатар «Тілашар», «СӨЙЛЕ» сияқты қосымшаларды атап өтуге болады. Осының барлығы мемлекеттік тілді, қазақ тілін үйренуге қызығушылық танытқан адамдар үшін өте пайдалы.

– Осы тұрғыдан қарағанда, сақтау үшін не істеуіміз керек, жаһандану мен жасанды интеллект дәуірінде ұлттық тілдерге қауіп бар деп ойлайсыз ба? Ұлттық тілді сақтап қалу үшін біз не істеуіміз керек?

– Жаһандану дәуірінде кейбір тілдердің қолданыс аясы тарылып, тіпті қолданыстан шығып қалуы мүмкін. Ал кейбір тілдер, керісінше, дамып, жетіліп, заман ағымымен бірге өркендеуі мүмкін. Бұл жерде тілдің қолданыстан шығып қалмауы және оның дамуы үшін әрқайсымыз үлес қоса аламыз. Қазақ тілі туралы айтатын болсақ, әрине, тілді мемлекеттік басқару саласында да, ғылым мен білім беру жүйесінде де қолдануымыз керек. Оны іс қағаздарын жүргізуде де пайдалануымыз қажет. Және де қазақ тілін күнделікті өмірде жиі қолдануымыз керек. Өкінішке қарай, бүгінде бүлдіршіндердің, яғни кішкентай сәбилердің орыс тілінде сөйлейтініне жиі куә боламыз. Бұл да – қоғамдағы бүгінгі бір мәселе деп айтар едім. Неге? Барлық жағдай жасалған: балабақшалар қазақ тілінде, мектептер қазақ тілінде. Сонда да неге сәбилер орысша сөйлеп кетті, неге? Бәлкім, мәселе олардың ата-аналарында шығар. Қазақ тілі отбасылық тілге айналуы керек. Отбасында қазақша сөйлесек, баланың ойлау жүйесі де, тілі де қазақ тіліне қарай қалыптасады. Яғни «қазақ тілінде сөйле» деп айта бергеннен гөрі, қазақ тілінде сөйлеуге мүмкіндік туғызуымыз керек. Бұл тек сәбилерге ғана қатысты емес, жалпы қоғамның барлық мүшесіне қатысты мәселе.

– Жақсы, сіздің жаңағы пікіріңізден тағы бір сұрақ туындап отыр. Біз қоғамда тіл тазалығы туралы жиі айтамыз. Тіл тазалығын қалай түсінесіз? Оны

– «Тілді таза сақтауымыз керек» деген сөзді біз үнемі айтып жүреміз. Тіл тазалығы дегеніміз – тілді оқшаулап, ешбір тілден сөз қабылдамай, тек таза қалпында ғана сөйлеу деп түсінетін адамдар бар. Алайда тіл қоғамда өмір сүргеннен кейін, оның дамуы да қоғамның дамуымен бірге жүріп отырады. Ғылым дамиды, технология дамиды. Соған байланысты көптеген жаңа сөздер пайда болады. Біз оларды аударып та қабылдаймыз, тікелей де қабылдаймыз. Мұның барлығы – тілдің дамуындағы үлкен үдеріс. Бұл жерде айтарымыз: тілге жаңа сөздерді қабылдау – маңызды әрі табиғи үдеріс. Ал тіл тазалығын сақтау дегеніміз – жалпы қазақ тілінің құрылымы сақталуы керек деген сөз. Біздің тіліміздің өзіндік құрылымы, грамматикалық жүйесі бар. Сонымен қатар тілдің әуезділігін, әуенділігін сақтауымыз керек. Қазақтың сөзі әуезді, әуенді деп кезінде ойшыл, тілші В. Радлов айтып кеткен болатын. Одан да басқа ғұлама ойшылдарымыз тілдің ерекшелігіне тоқталған. Жалпы, тіліміздің әуезділігін, әуенділігін және сөйлем құрылымын сақтай отырып сөйлесек, тіліміздің тазалығын да сақтаймыз. Өкінішке қарай, бүгінде әлеуметтік желілерде жастар көбінесе сөйлем құрылымын бұзып сөйлейді. «Калька» тәсілін көбірек пайдаланады. Яғни басқа тілдердің, әсіресе орыс және ағылшын тілдерінің әсерінен сөздерді орынсыз қолдану, сөйлем құрылымын өзгерту сияқты құбылыстар әлеуметтік желілерде жиі кездеседі. Мысалы, кейде сөйлемде алдымен баянда-

уышты айтып, содан кейін барып басқа сөйлем мүшелерін қолдану сияқты тілдік қателер кездеседі. Сонымен қатар жалғаулар мен жұрнақтарды дұрыс жалғамау да қазіргі қазақ тілінде жиі ұшырасады. Мұның өзі – тіл тазалығын сақтамай сөйлеудің бір көрінісі.

– Тіл тазалығын сақтау тіл мәдениетінің негізгі қағидаларының бірі екені белгілі. Мәдениетті сөйлеу дегенді қалай түсінеміз?

– Тіліміздің мәдениетті болуы үшін ойымыз анық, сөзіміз дәл әрі дұрыс болуы керек. Сонымен қатар қажет жерінде көркем, эмоциялық мәні бар сөздерді де орынды қолдана білуіміз қажет. Бүгінгі күні жай ғана сауатты сөйлеп қана қоймай, тіліміздің құрылымын сақтай отырып сөйлеуіміз керек деп білемін. Жалпы, бірінші кезекте өз тілімізді құрметтеп, өзге тілдерді де білуге талпынуымыз қажет. Сондықтан ойымды мына өлең жолдарымен аяқтағым келеді: «Ана тілің – арың бұл, Ұятың боп тұр бетте. Өзге тілдің бәрін біл, Өз тілінді құрметте».

– Жанар Серкешқызы, әңгімеңізге рахмет!

Сұқбаттасқан
«ЖЖӘҒ» кафедрасының
4-ші курс студенті
Зарина Ермағамбет.

77: ДОРОГА В МЕДИА

В новом учебном году ряды кафедры «Журналистика и социальные науки»полнили аж 77 первокурсников! Это абсолютный исторический рекорд! Большое достижение для нашего учебного подразделения и, конечно, огромная ответственность. Она, к слову, взаимная.

Со стороны кафедры — дать знания и старт, необходимые для будущего журналиста. Со стороны студентов — достойно распорядиться этими скиллами и в перспективе стать мощными представителями отечественных медиа.

Чего ждут от учебного процесса сами ребята — читайте далее.

Камила Листопад:

Меня зовут Камила, мне 17 лет. Я родом из села Смирново Северо-Казахстанской области. Училась в казахской школе, а сейчас поступила в университет Манаша Козыбаева на специальность «Журналистика».

С первого по шестой класс я занималась домброй и иногда выступала на школьных мероприятиях. В свободное время люблю читать русскую литературу, хотя читаю не очень часто. Также мне нравится рисовать, готовить и пробовать что-то новое.

Сейчас для меня начинается новый этап жизни — университет, новые люди и новые знакомства. Надеюсь, что студенческие годы будут интересными, а учёба поможет мне развить себя и стать хорошим журналистом.

Анастасия Габбасова:

Меня зовут Настя, я сама по себе очень активный человек, который не сидит на месте. В школе очень часто была организатором разных мероприятий, также очень часто

меня брали в качестве мобилографа. В свободное время посещаю зал, а также люблю открывать для себя новые увлечения! Безумно рада, что оказалась в группе с такими активными ребятами! Надеюсь подружиться!

Стефания Краевская:

Меня зовут Стефания, можете называть меня Стефани или Стефа. Мне 18 лет. Я очень люблю изучать новое и к чему-то стремиться. Я уже пробовала себя в парикмахерстве, немного изучала психологию. Какое-то время, около 2–3 лет, я занималась астрологией и это мое любимое хобби. Поэтому мне очень нравится анализировать людей при знакомстве, узнавать качества и особенности других людей и в целом помогать. Ко мне можно обращаться, если понадобится помощь!

Айғаным Жұмаш:

Меня зовут Айғаным. Мне 17 лет. Я родом из Северо-Казахстанской области, однако большую часть своей осознанной жизни прожила в Астане. В столич-

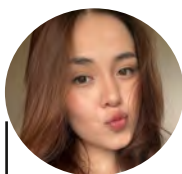
цу я переехала еще в пятом классе, и именно там прошли мои школьные годы.

С детства мне было интересно наблюдать за людьми, замечать детали и находить истории в самых обычных событиях. Наверное, именно поэтому со временем я пришла к журналистике. Мне нравится не просто получать информацию, а разбираться в ней, задавать вопросы и находить разные точки зрения.

В школе я активно участвовала в общественной жизни и была президентом школы. Для меня это стало не просто статусом, а большой ответственностью: приходилось организовывать мероприятия, работать с учениками, предлагать идеи и доводить начатое до конца. Этот опыт помог мне стать более самостоятельной, инициативной и уверенной в своих решениях.

Я считаю себя человеком, который достаточно требователен к себе. Если берусь за какое-либо дело, стараюсь выполнить его качественно, а не просто поставить галочку. При этом мне нравится творчество! Я люблю придумывать новые идеи, работать с текстом, фото и видео.

Анель Какимова:

Меня зовут Анель недавно мне исполнилось 17 лет.

Сферу журналистики я выбрала для себя еще в 7 классе, но в 11 немного поменялись планы и я думала поступать в медицинский. Однако, в итоге решила, что хочу пойти учиться на журналистику и поэтому я здесь, с вами.

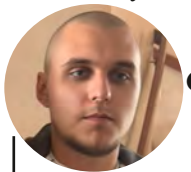
До 9 класса я училась и жила в Алматы, но частенько приезжала сюда на каникулы. В итоге переехала в СКО. В школе я всегда принимала участия в мероприятиях, также организовывала их.

Надеюсь мы с вами подружмся!

Арайлым Қазбек:

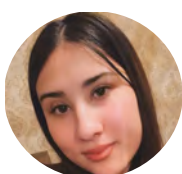
Всем привет! Меня зовут Арайлым, можно коротко Арай! Мне 17 лет. По характеру я общительная и позитивная, хотя сначала могу немного стесняться в новом коллективе. Когда привыкаю к людям, становлюсь более открытой и люблю много разговаривать. Мне нравится пробовать что-то новое, знакомиться с людьми и получать новые впечатления.

Я считаю себя целеустремленным и ответственным человеком. Если чего-то действительно хочу, стараюсь добиваться этого и не бросать на полпути!

Станислав Мальков:

Всем привет, меня зовут Стас, мне 19 лет, работаю в компании IT телефонии, подрабатываю диджеем (с детства хотел этим заниматься), занимаюсь спортом немного. Первая попытка учиться была в 2024 году, но решил сделать паузу на армию, и теперь я снова здесь! Связывать свою жизнь с журналистикой начал, как и все, в школе: выступления, дискотеки и так далее.

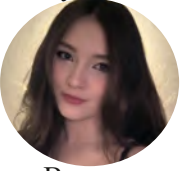
Недавно посчастливилось сняться в сериале. Сама журналистика поможет мне в работе перед камерой и знакомством с новыми интересными людьми!

Гульханым Багилли:

Меня зовут Гульханым, мне 21 год. Я закончила медицинский колледж по специальности «Сестринское дело». Учеба в медицинском колледже стала важной частью моей жизни. За это время я получила знания, научилась ответственности, терпению, внимательности и поняла, насколько непросто работать в сфере медицины.

Однако со временем я начала немного разочаровываться в своей профессии. Возможно, я просто поняла, что медицина — не совсем тот путь, по которому я хочу идти всю жизнь. Мне хотелось попробовать что-то новое, открыть в себе другие способности и узнать себя с другой стороны. Именно поэтому я решила поступить на журналистику. Для меня это совершенно новое направление и новый этап жизни. Сначала было страшно менять привычный путь, ведь после медицинского колледжа журналистика кажется совсем другой сферой.

Но я решила рискнуть. Надеюсь мы подружмся, удачи нам в новом учебном году!

Анастасия Вульф:

Всем привет! Меня зовут Настя. С журналистикой я впервые познакомилась еще во Дворце школьников. Этот опыт дал мне базовое понимание профессии и укрепил мой будущий выбор. Помимо этого за плечами два музыкальных образования. В свободное время рисую и читаю. Я легко нахожу общий язык с людьми, открыта и коммуникабельна. Надеюсь, что мы быстро найдем все общий язык и подружмся!

Данил Челноков:

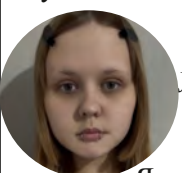
Меня зовут Данил. Мне 18 лет я закончил Мамлютскую среднюю школу №2.

С детства меня интересовала история и психология. Участвовал в

дебатах и разговаривал про политику.

С журналистикой я знаком давно. Но я не задумывался о ней и хотел стать врачом - не получилось. Попробовал пойти на учителя истории - пошло не по плану, потом решил пойти на журналиста и углубился в эту профессию как смог и у меня получилось поступить.

Думаю мы встретимся с вами в университете и не раз, поэтому буду рад познакомиться со всеми и поучаствовать в будущих проектах.

Лилианна Квашина:

Я немного стесняюсь, но попадать в новые коллективы для меня не впервой, так что постараюсь немного рассказать о себе.

Меня зовут Лилианна, мне 17. Я довольно творческий человек, можно сказать неформальный. У меня было немало хобби и увлечений, но сейчас я нашла свое призвание, которым занимаюсь уже года два. Люблю читать книги, смотреть фильмы и сериалы на различные темы, так же в школе состояла в дебатном кружке и мне это дело крайне импонировало.

Стараюсь быть открытой и общительной, так что надеюсь что мы сможем найти контакт и сработаться вместе, а с кем-нибудь возможно и сдружиться чему я буду неимоверно рада.

Эвелина Асланова:

Меня зовут Эвелина, мне 18 лет. В этом году поступила на журналистику и очень рада, что буду заниматься тем, что мне действительно интересно.

Буду рада познакомиться и надеюсь, что мы мега-классно проведем эти студенческие годы вместе!

Уф, да простят редактора ребята, но для всех отзывов не хватило места(((Но ничего, наверстаем! Первые метят в журналисты, а это значит, что наша газета теперь для каждого из них - второй дом! Добро пожаловать и легкого пера всем!

«ПАРАСАТ»

газеті

МЕНШІК ИЕСІ:

«Манаш Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті» коммерциялық емес

акционерлік қоғамы.

БАСПАҒЕР:

«М. Қозыбаев ат. СҚУ» КЕАҚ
тарих, экономика және құқық
факультетінің

«Журналистика және әлеуметтік
ғылымдар» кафедрасы.

БАС РЕДАКТОР:

Гүлгүл Тулешева.

ШЫҒАРУШЫ РЕДАКТОР:

Павел Притолок.

РЕДАКЦИЯ МЕКЕНЖАЙЫ:

15000, Солтүстік Қазақстан облысы,
Петропавл қаласы, Мағжан Жұмабаев
көшесі,

№ 6 оқу ғимараты, 215 кабинет, «Парасат»
редакциясы, parasatmedia.ku@gmail.com.

Қайта есепке қою туралы Қазақстан
Республикасының Ақпарат және
қоғамдық

даму министрлігінің 2021 ж. 19

қарашадағы

№KZ73VPY00042947 куәлігі берілді.

**Жарияланған материалдар редакцияның
көзқарасын әрдайым көрсете бермейді.**

Газет ай сайын шығады.

Таралымы: 10 дана.

Тапсырыс №195.

Газета

«ПАРАСАТ»**СОБСТВЕННИК:**

Некоммерческое акционерное общество
«СевероКазахстанский университет
имени

Манаша Козыбаева».

ИЗДАТЕЛЬ:

Кафедра «Журналистика и социальные
науки»

факультета истории, экономики и права
НАО

«СҚУ им. М. Козыбаева».

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Гүлгүл Тулешева.

ВЫПУСКАЮЩИЙ РЕДАКТОР:

Павел Притолок.

АДРЕС РЕДАКЦИИ:

150000, Северо-Казахстанская область,
город

Петропавловск, улица Мағжана
Жұмабаева,

дом 114, учебный корпус № 6, кабинет 215,
редакция «Парасат»,

parasatmedia.ku@gmail.com.

Свидетельство о постановке на переучёт

№KZ73VPY00042947 выдано

Министерством

информации и общественного развития
Республики Казахстан от 19 ноября 2021 г.

**Опубликованные материалы не всегда
отражают точку зрения редакции.**

Газета выходит 1 раз в месяц.

Тираж 10 экземпляров.

Заказ №195.

С ЮБИЛЕЕМ, ДОРОГОЙ ПРОФЕССОР!

В Kozymbayev University чествовали заслуженного профессора, кандидата филологических наук Жумағали Ашимова, отметившего 70-летний юбилей. Более 30 лет его профессиональной жизни связаны с высшим образованием, а с 1994 года — с Северо-Казахстанским университетом имени М. Козыбаева.

студентов. Вы, безусловно, один из них», — отметил Председатель Правления — Ректор Ербол Исакаев.

В честь юбиляра коллеги, выпускники, родные и представители образовательных организаций региона поделились воспоминаниями и теплыми словами. За многолетний добросовестный труд, профессионализм и вклад в развитие образования Жумағали Ашимову были вручены медали «Еңбек ардагері» и «Манаш Қозыбаев».

В ответном слове юбиляр поблагодарил коллег и вспомнил людей, которые встретили его в

За годы работы Жумағали Мукашевич был председателем профкома, заведовал кафедрами, возглавлял Институт языка и литературы и был деканом факультета Foundation. Сегодня он продолжает работу в университете в качестве заслуженного профессора кафедры начального, дошкольного и специального образования. Его научное наследие насчитывает более 70 публикаций, а среди главных результатов — сотни подготовленных специалистов.

«Мы всегда называем наших ветеранов-профессоров, стоявших у истоков становления вуза, нашими брендами. Такие люди — наша гордость и ориентир для коллектива и

университете в 1994 году.

«Я благодарен судьбе за то, что она подарила мне такой путь: педагогика, наука. Вспоминаю тех людей, которые меня доброжелательно приняли: Ф. А. Сим, В. Ф. Зайберт, З. П. Табакова. Они не позволили мне сомневаться в том, что я принял правильное решение», — рассказал Жумағали Ашимов.

Коллеги отмечали: 70 лет совсем не вяжутся с энергией и жизнелюбием юбиляра. Для университета его многолетний труд — это вклад в развитие образования, преемственность поколений и воспитание новых специалистов.

Қымбатты оқырмандар!

Құрметті Kozymbayev University оқытушылары, студенттері мен қызметкерлері! Сіздерді ынтымақтастыққа шақырамыз. Бізге жоғары сапалы фотосуреттер мен адамдар жайындағы қызықты жазбаларыңызды, ғылыми ізденістеріңіз бен өзекті

мәселелер туралы материалдарыңызды жіберіңіздер.

Дорогие читатели!

Уважаемые преподаватели, студенты, сотрудники Kozymbayev University приглашаем

вас к сотрудничеству. Присылайте нам свои истории об интересных и выдающихся

людях, актуальных событиях, материалы на злободневные темы, проиллюстрированные качественными фотографиями.